

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

ZAVOD ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA MARIBOR

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** javni zavod, zavod za prestajanje kazni zapor (v nadaljevanju Zavod).¹
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** obsojenci, priporniki in osebe zoper katere se izvršuje uklonilni zapor.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** uradna kapaciteta Zavoda je 146 zaprtih oseb². V času obiska je bilo v Zavodu nameščenih 32 pripornikov, 154 obsojencev (med temi 6 na begu, 2 v bolnišnici in dva na prekinitvi izvrševanja zaporne kazni), v uklonilnem zaporu pa je bilo nameščenih 10 oseb.³

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen in opravljen** dne 17. 6. 2013.⁴

¹Za obsojence z območja sodnega okrožja Murska Sobota, če soobsojeni na kazen zapor nad šest mesecev ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega šest mesecev zapor ter mlajše polnoletne obsojence (do 23. leta starosti) z območja sodnega okrožja Maribor, Ptuj in Slovenj Gradec, če so obsojeni na kazen zapor do enega leta ali jim ostanek kazni po vštetju pripora ne presega enega leta zapor.

²Generalni urad URSIKS sporoča v odzvu, da Varuh v svojem uvodu v vlogi državnega preventivnega mehanizma (DPM) ugotavlja, da se uradna kapaciteta Zavoda od zadnjega obiska ni spremenila in je še vedno 146 zaprtih oseb, pri čemer so v poročilu napačno zapisane kapacitete oddelkov, katere so pravilne: pripor 30 oseb, obsojeniški oddelk 110 oseb in uklonilno zaprti 6 oseb.

³V času od našega prejšnjega obiska se je spremenila kapaciteta po posameznih oddelkih (kapaciteta pripora se je zmanjšala iz 34 na 18 oseb, kapaciteta obsojeniškega dela se je povečala iz 106 na 121 oseb (prav tako pa se je zvišala kapaciteta uklonilnega zapor, iz 6 na 7 oseb). Uradna kapaciteta je torej presežena v vseh oddelkih Zavoda.

⁴Prejšnji obisk DPM tega Zavoda je bil opravljen 28. 2. 2012.

► **Skupina za obisk:** štirje predstavniki varuha (namestnik varuhinje ter trije svetovalci varuha in predstavnik izbrane nevladne organizacije (Rdeči križ Slovenije). Obisk Zavoda v delu zdravstvenega varstva in zdravniške oskrbe je na podlagi našega naročila 26. junija 2013 opravil pogodbeni zunanji ekspert.

► **Vsebina obiska:** V Zavodu nas je sprejel direktor Zavoda. Takoj zatem smo se razdelili v dve skupini po dva člana. Obe sta začeli z ogledom in pogovorom z zaprtimi osebami – ena skupina v priporu in druga v obsojeniškem delu ter prostorih JGZ Kozjak. Predstavnik NVO se je pogovoril z vodjo pedagoške službe in se nato pridružil skupini DPM v obsojeniškem delu in delavnic JGZ, na kar je predstavnik NVO govoril še s psihiatrinjo. Po končanem ogledu in pogovoru z zaprtimi osebami, ki so bile pripravljene sodelovati, smo vodstvo Zavoda seznanili s svojimi vtisi z obiska, sogovorniki pa so nam ponudili še dodatne informacije, za katere smo prosili.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano generalnemu direktorju Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Generalni urad URSIKS) 28. 8. 2013, skupaj s predlogom, da ga obravnava in nam v roku 30 dni sporoči morebitna stališča glede naših ugotovitev; tozadevni odgovor smo s strani organa prejeli 9. 10. 2013, torej 42. dan po odpremi.

► **DPM je posebej pohvalil**

- da je Zavod priporočilo DPM ob prejšnjem obisku glede osveščanja zapornikov z njihovimi pravicami odlično izpolnil: Hišni in dnevni red za prestajanje kazni zapora je namreč izdal v obliki priročne knjižice formata A5, ki jo dobi vsak obsojenec ob nastopu kazni,
- da je bilo uresničeno priporočilo DPM iz prejšnjega obiska in so bile zamenjane žimnice,
- pojasnila direktorja Zavoda, ki smo jih prejeli ob zaključnem pogovoru, da so že začeli izvajati aktivnosti (sestane s predsedniki sodišč), da bi po vzoru ZPKZ Ljubljana vzpostavili (vsaj v enem delu) nov priporni režim, v katerem bi bile oziroma bodo nekatere sobe pripornega oddelka nekaj časa odprte. Na ta način bi namreč lahko v času poletne vročine vsaj nekateri priporniki preživeli več časa zunaj (pregretih) majhnih bivalnih prostorov,
- način obveščanja zaprtih oseb o pogojih (ceniku) uporabe telefona,
- vključevanje delavcev vzgojne službe v vse oblike izobraževanja in dodatnega usposabljanja, saj to daje dodano vrednost njihovi strokovni usposobljenosti. Ugotavljamo, da je s tem Zavod tudi sledil priporočilu DPM ob prejšnjem obisku.

DPM: predlaga, da Zavod z razpoložljivimi finančnimi sredstvi najprej prepleska prostore, ki so tega dejansko najbolj potrebni. Če drži, da so prostori enako umazani že po nekaj tednih, velja morda razmisliti tudi o kvalitetnejši barvi, ki manj vpija nesnago in se lahko tudi čisti.⁵

Generalni urad URSIKS: sporoča, da bo Zavod z beljenjem zaprtega oddelka začel prej, kot je bilo načrtovano. Tako bo zavod z inštruktorji hišnih delavnic ponovno proučil predlog Varuha, glede uporabe obstojnejših barv, ki se jih da čistiti, saj se v preteklosti zaradi težkega odstranjevanja, premazovanja ter prevelike parne zapore sten, Zavod za njih ni odločal. Ob tem pripominjamo, da se bivalni pogoji zaprtih oseb lahko bistveno spremenijo le z investicijami, ki pa so v trenutnih razmerah omejene. Zavod se tako lahko posveča le skrbi za redno vzdrževanje in popravila, kar je bilo s strani Varuha tudi pohvaljeno.

DPM: predlaga, da UIKS preuči možnosti o drugačnem režimu kajenja, ki bi onemogočal kajenje v bivalnih prostorih.⁶

Generalni urad URSIKS: sporoča, da kajenje namreč vpliva tako na zdravstveno stanje zaprtih oseb kot tudi na prijetnost bivanja v prostoru. Zaradi različnih kategorij zaprtih oseb in različnih režimov bivanja enoznačne rešitve za celoten sistem ni oziroma bi to bila zgolj prepoved kajenja na območju zaprtih prostorov posamezne lokacije. Žal takšna rešitev zaradi specifičnosti precejšnjega dela zaporske populacije ni možna, podobno kot se dovoljuje kajenje tudi v psihiatričnih ustanovah zaprtega tipa. Za marsikoga namreč kajenje pomeni sproščanje napetosti, prepoved kajenja pa njeno stopnjevanje, kar lahko rezultira v neobvladanem, celo samopoškodovalnem vedenju. Urejanju zavodskega življenja zaprtih oseb so namenjene domske in oddelčne skupnosti pa tudi male vzgojne skupine. Na vseh teh oblikah pedagoškega dela z zaprtimi osebami se obravnava tudi problematiko kajenja. Generalni urad bo vsem lokacijam prenesel mnenje Varuha glede kajenja in priporočil, da se ga

⁵Ugotavljamo pa, da so vse sobe tega oddelka (in tudi pripora) potrebne ponovnega pleskanja, kljub temu, da smo dobili pojasnilo, da naj bi bile prepleskane šele pred kratkim. Ob obisku opazili, da so stene vseh sob zaprtega oddelka bolj umazane, kot sobe oddelka brez drog.

⁶Po prejetih informacijah so stene bivalnih prostorov že po nekaj tednih enake, kot pred pleskanjem, razlog naj bi bil v tem, da so skoraj vse sobe (razen dveh: 101 in 107) kadijske. Ob obisku tudi v teh dveh sobah nismo opazili bistveno snažnejših pogojev bivanja.

vsestransko obravnava na omenjenih skupinah.

DPM: predlaga, da se preuči možnost ustreznega prezračevanja v bivalnih prostorih, ali pa naj sobe Zavod poleg običajnih čistil oskrbuje tudi z osvežilci prostora.⁷

Generalni urad URSIKS: sporoča, da v teh prostorih ima Zavod namen takoj, ko bo imel sproščena finančna sredstva, urediti prisilno zračenje.

DPM: pričakujemo, da so bile napake že odpravljene in sicer v dveh bivalnih prostorih sta bila poškodovana kotlička za vodo pri WC-ju.⁸

Generalni urad URSIKS: sporoča, da so bili kotlički za vodo po obisku Varuha v sobah zaprtega oddelka popravljeni v okviru rednih del hišnih.

DPM: predlaga, da se preučijo možnosti za zagotovitev boljših materialnih razmer v prostoru, ki je namenjeni izvrševanju uklonilnega zapora.⁹

Generalni urad URSIKS: sporoča, da sta prostora, ki sta namenjena izvrševanju uklonilnega zapora med bolj obremenjenimi, saj je tam fluktuacija zaprtih največja, skrb za vzdrževanje prostora pa med tovrstno populacijo najslabša. Zaradi prostorske stiske je namestitvev zaprtih v teh bivalnih prostorih nujno potrebna. Hrup iz bližnje delavnice traja od 7 ure do 15 ure, v času, ki sicer ni predviden za počitek, a je Zavod kljub temu zaprtim osebam olajšal bivanje na način, da so te sobe med vikendi in prazniki odprte.

DPM: predlaga, da se v sanitarni del sprejemnega prostora pri tušu namesti zaščitna zavesa in prepleska strop.¹⁰

Generalni urad URSIKS: sporoča, da v Zavodu še vedno dejansko obstaja manjše število sob, ki imajo sanitarni prostor pregrajen z montažno steno. Nujna popravila za bivalni prostor št. 28 pa zaradi zamakanja že izvajajo zunanji izvajalec, ki hkrati izvajajo sanacijo odpadlega stropa v skupni kopalnici v

⁷Nekatere skupinske sobe zaprtega oddelka imajo do višine cca 2m ograjen prostor za WC z umivalnikom z odprtim stropom brez urejenega prezračevanja. Uporaba takšnih sanitarij je za obsojence zagotovo moteča, saj se vonj širi po bivalnem prostoru.

⁸ Ob pregledu bivalnih prostorov je bilo ugotovljeno, da sta v dveh bivalnih prostorih poškodovana kotlička za vodo pri WC-ju (bivalni prostor št. 105/b in 109).

⁹ Prostori, namenjeni izvrševanju uklonilnega zapora (sobi 58 in 59), so še vedno v slabem stanju. Pri tem smo v prostorih številka 59 in 58 zaznali precejšen hrup iz bližnje kovinske delavnice, za katerega so tudi zaprte osebe potrdile, da je zelo moteč in predvsem pogosto prisoten. Zlasti prostor 59 je bil v zelo slabem stanju – stene so bile potrebne vsaj prepleskanja, oprema (ležišča, omare) pa je bila tudi skoraj povsem iztrošena.

¹⁰ V sprejemnem oddelku, v bivalnem prostoru št. 28, v sanitarnem delu pri tušu ni bilo nameščene zavese, tako da voda med uporabo tuša prši po prostoru in tleh, kar predstavlja nevarnost, da osebi spodrsne in se lahko poškoduje. Prav tako smo v tem prostoru opazili vlago na stropu.

priljučju Zavoda.

DPM: prosi za sporočilo ukrepov, ki jih je Zavod izvedel v tem času, glede zagotavljanju znosnih pogojev bivanja tudi v času poletne vročine.¹¹

Generalni urad URSIKS: sporoča, da je Zavod to težavo rešil z namestitvijo zaves. Prav tako je Zavod sprejel priporočilo Varuha, da se zaprtim osebam pred najhujšo vročino dovoli vnos ventilatorjev v vsako sobo.

DPM: predlaga, da Zavod v sobi za odstranitev v posebni prostor (soba za umirjanje), kjer manjka zgornja plast penaste obloge v dolžini 2 do 3 cm in se lahko zato z že manjšim fizičnim naporom dodatno poškoduje; Zavod (zaradi varnosti v ta prostor nameščene osebe, kot tudi zaradi varnosti osebja) tej poškodbi posveti potrebno skrb.¹²

Generalni urad URSIKS: sporoča, da bo Zavod predlog DPM glede manjše poškodbe penaste obloge v sobi za odstranitev upošteval in oblogo saniral preko zunanjega izvajalca.

DPM: predlaga, da Zavod shrani v knjižnici tudi vse izvode letnih poročil Varuha, ki jih ta Zavodu pošlje.¹³

Generalni urad URSIKS: sporoča, da bo Zavod zaprosil Varuha za manjkajoče izvode poročil Varuha in DPM, saj tega gradiva knjižnici ni uspelo zagotoviti v vračilo.

Odziv DPM na odzivno poročilo Generalni urad URSIKS:

Zavod ni zaprosil Varuha za manjkajoče izvode poročil Varuha in DPM. Ob tem pa sporočamo, da vsi Zavodi za prestajanje

¹¹ Ob razgovoru z zaporniki so nekateri izmed njih izrazili skrb, kako bodo v (pre)napolnjenih sobah prestajali poletno vročino. Predvsem sobe, ki so stalno zaklenjene, okna pa so obrnjena na sončno stran, se namreč v sončnem poletju precej ogrejejo, prezračiti pa jih je praktično nemogoče. Ob tem naj bi nekatere zaprte osebe že dobile pojasnilo, da ventilatorja v sobo ne morejo namestiti zaradi prevelike porabe elektrike. DPM opozarja, da mora Zavod zagotoviti vsaj znosne pogoje bivanja tudi v času poletne vročine. Če posameznih sob ni mogoče osvežiti s prezračevanjem (prepihom), bi bilo treba razmisliti o sprejemu drugih ustreznih ukrepov, morda tudi z vnosom ventilatorjev, ali pa z omogočanjem večje možnosti bivanja zunaj pregretih sob.

¹² V sobi za odstranitev v posebni prostor je penasta obloga še vedno dodatno pričvrščena na stene in tla s kovinskimi letvami, ki pa naj bi bile po zagotovitvi URSIKS v odzivnem poročilu na prejšnje poročilo o obisku DPM, vpete na način, ki zagotavlja varno bivanje tukaj nameščenih oseb. Opazili pa smo, da je penasta obloga na desnem robu vhodnih vrat v ta prostor v višini ramen že "načeta" in se lahko zato z že manjšim fizičnim naporom dodatno poškoduje.

¹³ Zavodska knjižnica je sicer majhna, a lepo urejena. Zanj skrbi (zaposleni) obsojenec. Osebe, ki so v sobah ves dan zaprte, si izposojajo literaturo na kataložki način. Izbrana literatura se zapiše na prigrasnico, ki jo pravosodni policist posreduje knjižničarju. Ob petkih jo ta razdeli po oddelkih. Obsojenci, ki želijo knjižnico obiskati, pa oddajo prigrasnico pri pravosodnem policistu. Knjige so zložene v police po abecednem redu avtorjev. Posebej so zložene knjige, napisane v tujih jezikih. Tudi kazenskopравни zakonski in podzakonski predpisi so na voljo, prav tako novele le-teh. Vsako knjigo ali zakon si lahko zaporniki izposodijo za 14 dni in tega roka se praviloma tudi držijo. V knjižnici smo opazili tudi letna poročila Varuha za leto 2009 in 2010, starejših in za leto 2011 ni bilo.

kazni zapora ob izidu publikacij prejmejo letna poročila Varuha in DPM.

DPM: predlaga, da delavci Zavoda vložijo več navora v pritegnitev zaprtih oseb za njihovo aktivno vključevanje v koristno preživljanje časa med odvzemom prostosti.¹⁴

Generalni urad URSIKS: pojasnjuje, da se strokovni delavci zavedajo pomembnosti vključevanja zaprtih oseb v različne oblike aktivnosti. To dokazuje veliko število različnih možnosti, predvsem v smislu ohranjanja oziroma razvijanja spretnosti za kvalitetno strukturiranje prostega časa, delovnih navad, sprejemanje ustreznih odločitev in sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja.

DPM: vzpodbuja Zavod, da še v prihodnje zagotavlja obiske zunaj Zavoda vsakemu obsojencu, ki je lahko deležen takšnega zaupanja.¹⁵

Generalni urad URSIKS: angažiranje obsojencev se upošteva, v bodoče pa bodo to še dosledneje upoštevali pri podeljevanju zavodskih in zunaj zavodskih ugodnosti.

DPM: predlaga, da način obveščanja zaprtih oseb o uporabi telefona vzpostavi tudi v drugih ZPKZ.¹⁶

Generalni urad URSIKS: glej zgoraj.

DPM: predlaga, da UIKS prouči ustreznost sedanje normativne ureditve na področju javnih gospodarskih zavodov (JGZ) ter nato po potrebi Ministrstvo za pravosodje opozori na nujnost njene spremembe.¹⁷

Generalni urad URSIKS: sporoča, da se zavedamo problematike javnih gospodarskih zavodov in jo postopno rešujemo. Trenutno poteka javni razpis za odprodajo premičnega premoženja JGZ Pohorje, in sicer tistega, ki je v industrijskem delu ter oddaja nepremičnin v najem. Na ta način bi zmanjšali dolg JGZ in omogočili nadaljnje delo zaprtim osebam. V teku je

¹⁴Ob obisku smo zaznali, da večina obsojencev in pripornikov nima pravega dela ali drugih aktivnosti

¹⁵Glede režima obiskov in telefoniranja ni sprememb, pri čemer so zaprte osebe izpostavile gnečo ob obiskih in nejasnosti glede uporabe telefona (zaračunavanje impulzov – porabe). Zaradi sedanjega gospodarskega stanja v državi tudi v prihodnje ni pričakovati izboljšanja materialnih pogojev za izvajanje obiskov obsojencev in pripornikov.

¹⁶V zvezi z uporabo telefona pa nam je Zavod naknadno posredoval pojasnilo, da se je v zvezi pritožb zaprtih oseb glede cene telefoniranja obrnil na družbo Telekom, d.d. in pridobil potrebne informacije, s katerimi je preko objave na oglasnih deskah seznanil vse zaprte osebe.

¹⁷Ob obisku smo govorili tudi z direktorico JGZ Kozjak, ki je povedala, da je ta JGZ solidarno odgovoren tudi za dolgove JGZ Pohorje, ki se je znašel v likvidnostnih težavah. Tako je po mnenju sogovornice le vprašanje časa, kdaj bodo poravnavo dolgov, ki bremenijo JGZ Pohorje, zahtevali upniki tudi od JGZ Kozjak. V tem primeru bi se tudi sami znašli v podobnih težavah in je vprašanje, če bi lahko zagotavljali plače zaposlenim (tudi inštruktorjem).

tudi priprava sprememb odlokov o ustanovitvi javnih gospodarskih zavodov, ki bodo uredili problem solidarne odgovornosti. V načrtu je tudi reorganizacija obstoječih JGZ.

DPM: predlaga, da Zavod obstoječi način priprave hrane in prehranjevanja izvaja tudi v prihodnje (ob obisku nismo prejeli nobene pripombe glede (ne)zagotavljanja dietnih ali verskih obrokov hrane).¹⁸

DPM: predlaga, da se normativne zahteve iz 35. člena Pravilnika o izvrševanju pripora tudi dejansko dosledno spoštuje ter zagotoviti ustrezen jedilni pripor, torej tudi jedilni nož.¹⁹

Generalni urad URSIKS: sporoča, da je Zavod že naslednji dan po obisku Varuha te informacije preveril in ugotovil, da držijo. Ker gre za nedopustno prakso je bil Zavod opozorjen tudi s strani Generalnega urada. Zavod se je zavezal, da bo v bodoče nadzoroval delitev jedilnega pribora v priporu in ob ugotovljenih nepravilnostih tudi takoj ukrepal.

DPM: predlaga, da se v času nezmožnosti uporabe prostorov zobozdravstvene ambulante (tudi v prihodnje) zagotavlja zobozdravstvena oskrba za zapornike zunaj Zavoda, in sicer v enakem obsegu in z enako dostopnostjo, kot sta sicer predvidena za zavodsko zobozdravstveno ambulanto.

Generalni urad URSIKS: pojasnjuje, da so bili v tem času zobozdravstveni prostori v zavodu v fazi adaptacije, zato so bile zaprte osebe deležne zobozdravstvenih storitev v Zdravstvenem domu, s katerim ima Zavod sklenjeno pogodbo. Pogodbo o izvajanju zdravstvenega varstva v Zavodu sta sklenila Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor in Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor in sicer po predhodnih skupnih pogajanjih obeh Zavodov na Ministrstvu za zdravje v mesecu aprilu 2012, pri katerem je sodeloval tudi Generalni urad. Zaradi navedene situacije smo direktorja

¹⁸ Glede hrane smo kot običajno, prejeli tako pripombe, kot pohvale. Nekateri zaporniki oziroma priporniki so jo ocenili kot enolično, a okusno, spet drugi kot neokusno ali nezadostno. Celotni zaporniki istega bivalnega prostora so glede hrane imeli različno mnenje. Ob ogledu kuhinje je že bilo pripravljeno kosilo (pečena rebrca s krompirjem), ki je bilo videti okusno in skrbno pripravljeno. Ker obisk v Zavodu ni bil najavljen, predpostavljamo, da se tako obroki pripravljajo vselej. Po zagotovitvi vodstva Zavoda vsi obroki ustrezajo prehrabnim standardom.

¹⁹ Posebej pa želimo izpostaviti, da nam je več pripornikov (na primer tisti v sobi 43, 44...) zatrjevalo, da pri obrokih hrane ne dobivajo nožev (takrat ko bi bil ta potreben), pač pa vselej le žlico in vilico. Zato tudi na tem mestu ponovno opozarjamo, da bi moral zavod vsem zaprtim osebam vedno zagotoviti tudi ustrezen jedilni pripor, torej tudi nož, če je vsaj del obroka hrana, ki jo je pred zaužitjem običajno razrezati. Ne nazadnje gre za jasno zahtevo iz 35. člena Pravilnika o izvrševanju pripora, da mora biti hrana med drugim tudi razdeljena v primernih posodah z ustreznim jedilnim priborom.

Zavoda pozvali k urgentni ureditvi zobozdravstvenih storitev in zagotovitve enakih storitev, ki jih zagotavlja Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor kot vsem svojim drugim občanom oziroma pacientom v okviru javne zdravstvene mreže. Generalni urad se pridružuje mnenju DPM, da morajo biti zaprte osebe deležne enake (zobo)zdravstvene oskrbe, kot drugi zavarovanci, saj so tudi enako zavarovane.

DPM: predlaga, da UIKS obravnava predlog izvedeneca, da se tako v tem Zavodu, kot v ostalih, razmisli o uvedbi programov za zmanjševanje škode zlorabe nedovoljenih drog (npr. heroina) z zagotavljanjem prostora za varno jemanje nedovoljenih drog (npr. z zagotavljanjem sterilnih igel za iniciranje).²⁰

Generalni urad URSIKS: ocenjuje, da je zaprtim osebam s težavami zaradi drog na nizkopražnem nivoju zagotovljena ustrezna pomoč in podpora z zagotavljanjem substitucijske terapije, ki se izvaja v sodelovanju z zdravniki specialisti regionalnih centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti. Vsak Zavod izvaja Program preprečevanja in obvladovanja okužb, ki po 45. členu Zakona o nalezljivih boleznih (UI. RS št. 69/95) določa minimalne strokovne, organizacijske in tehnične pogoje za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja okužb. V Zavodih za prestajanje kazni zopora predstavlja preprečevanje okužb le del celostne strategije obvladovanja težav s prepovedanimi drogami. Temelji na svetovanju, izobraževanju in osveščanju zaprtih oseb ter zaposlenih o tveganih vedenjih in prenosljivih boleznih, o možnih načinih okužbe, o zaščiti pred okužbo, na odkrivanju okuženih in njihovem zdravljenju, o poteku bolezni in njenem zdravljenju. Generalni urad pristopa celostno k obravnavi odvisnosti, ki poleg zdravstvenega vključuje tudi svetovalno delo in psihosocialne programe pomoči, ki jih izvajajo strokovni delavci (pedagogi, socialni delavci, psihologi) v Zavodih. Zaprte osebe skušajo spodbujati k vzpostavljanju dnevnega ritma z delom, izobraževanjem, aktivnim preživljanjem prostega časa ter k

²⁰Omenjeni program bi po njegovem mnenju utegnil zmanjšati širjenje nalezljivih bolezni med zaprtimi osebami (npr. določene vrste virusnega hepatitisa).

ponovnemu vzpostavljanju kontaktov s svojci. Spremembe se skušajo doseči tudi na osebnostnem nivoju, in sicer v individualnih razgovorih in na sestankih skupine z načinom razmišljanja in sistemom vrednot, načinom premagovanja življenjskih težav, odnosom do sebe in drugih, reševanjem konfliktnih situacij, razvijanjem samospoštovanja, obvladovanjem impulzivnega vedenja ter postavljanjem in doseganjem življenjskih ciljev v času prestajanja kazni in po prestani kazni. Ugotavljamo, da je velikokrat prestajanje kazni za osebe s težavami zaradi odvisnosti obdobje, ko se oseba prvič v življenju ali po daljšem obdobju uživanju drog sreča z vrsto strokovnjakov s področja odvisnosti, se vključi v substitucijsko terapijo, in se stabilizira ali celo izboljša splošno zdravstveno stanje in osebno dobro počutje ter prične razmišljati v smeri abstinence in spremembi od pasivnega k aktivnemu življenju. Prav tako ugotavljamo, da zloraba heroina v zaporih ne predstavlja tako velik odstotek kot predstavlja zloraba tablet, pogosto medikamentozne terapije in kajenje marihuane ter v zadnjem obdobju zloraba novih psihoaktivnih snovi, ki niso pod zakonskim nadzorom in niso dodane na seznam nadzorovanih snovi. Da intravenozni uživalci drog pogosteje posegajo k inhaliranju, kajenju in njuhanju lahko tudi izhaja iz podatka, da je bilo v predhodnem letu 14 najdb pribora za injiciranje v vseh Zavodih, pri pregledu prtljage že ob prihodu osebe na nastop kazni. Veliko vlogo igra tudi ekonomski razlog, saj je v zaporih na splošno zmanjšana poraba drog in tudi težja dostopnost igel in brizg. Nenazadnje je potrebno delovati v skladu z zakonodajo. Kazenski zakonik v 187. členu navaja, da se v zaporih ne dovoljuje napeljevanje k uživanju prepovedanih drog oziroma dajanje na razpolago prostorov za uživanje prepovedanih drog ali kako drugače omogoča drugemu, da uživa prepovedane droge. V Zakonu o

izvrševanju kazenskih sankcij, pa se kakršnokoli posedovanje, vnašanje, skrivanje in razpečevanje nedovoljenih predmetov (igle in brizge) obravnava kot hujši disciplinski prestop. Nedovoljene predmete, pa se lahko tudi zadrži in zaseže kot to določa Pravilnik o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov. Iz navedenih razlogov Generalni urad ne načrtuje zagotavljanje prostora za varno jemanje nedovoljenih drog.

DPM: predlaga, da se tudi UIKS aktivno vključi v podrobno proučitev predloga zakona o zdravstveni dejavnosti (ZZDej-1) in zakonodajalca pravočasno opozori na morebitne negativne posledice, ki bi jih za zagotavljanje zdravstvenega varstva zaprtih oseb ta utegnil povzročiti.²¹

Generalni urad URSIKS: bo prav tako temeljilo proučil predlog zakona o zdravstveni dejavnosti in zakonodajalca opozoril na morebitne okoliščine, ki bi lahko poslabšale zdravstveno oskrbo za zaprte osebe.

DPM: na podlagi mnenja zunanjega izvedenca predlaga, da UIKS v sodelovanju z Zdravstvenim domom Maribor po potrebi pripravi dodatna pisna navodila za medicinsko osebje glede drobljenja zdravil z navedbo zdravil, katerih ni smiselno drobiti (npr. orodisperzibilne tablete) in zdravil, katerih drobljenje utegne vplivati na sproščanje aktivnih spojin iz preparata (npr. tablet s podaljšanim sproščanjem ali kapsul) ter zdravil, katerih ni mogoče drobiti (npr. zdravil z inkapsulirano tekočino).²²

Generalni urad URSIKS: odgovarja, da je drobljenje zdravil z navedbo zdravil katerih ni smiselno drobiti in zdravil katerih drobljenje utegne vplivati na sproščanje aktivnih spojin iz preparata ter zdravil, katerih ni mogoče drobiti, izključno v pristojnosti zdravnika oziroma Ministrstva za zdravje in ne dogovarjanj med posameznim zdravstvenim domom in Generalnim uradom.

DPM: predlaga, da UIKS oceni ustreznost sedanje zasedbe delovnih mest pravosodnih policistov, in to predvsem z vidika varnosti, ter glede na to, da Zavod zagotavlja tudi pravosodne policiste za opravljanje dela v Enoti za forenzično psihiatrijo. V primeru, da ta ni ustrezna, predlagamo, da UIKS sprejme

Generalni urad URSIKS: soglaša z Varuhom, da je kadrovska situacija problem, ki pa ga rešujemo v skladu z našimi zmožnostmi. Kadrovsko situacijo v Zavodu smo od zadnjega obiska Varuha izboljšali in sicer je v Zavodu zopet zaposlenih 74 pravosodnih policistov, saj smo s premestitvami iz

²¹ Izražena je zaskrbljenost glede Predloga zakona o zdravstveni dejavnosti, ki utegne privedi do hudih motenj pri zagotavljanju nekaterih zdravstvenih storitev v Zavodu.

²² Glede drobljenja zdravil sogovorniki povedo, da zaradi varnosti ni druge možnosti, ker se kljub drobljenju terapije pojavlja, da zdrobljeno terapijo zaprte osebe skrijejo in preprodajajo. Ne drobijo tistih zdravil, kjer to ni mogoče. Problem je uporaba benzodiazepinov in hipnotikov. Zdrobljena terapija se ne strese na časopisen papir, ampak v kozarec ali na papir, ki je predhodno izrezan in ni časopisni papir.

potrebne ukrepe za izboljšanje stanja na tem področju. Prosimo tudi, da sporočite, ali in kako je morda poskrbljeno za (glede na število opravljenih nadur) očitno psihofizično preobremenjene pravosodne policiste.²³

Carinske uprave Republike Slovenije z dnem 20. 7. 2013 Zavodu zagotovlil pet dodatnih pravosodnih policistov, za dva še vedno poteka postopek. Glede navedbe direktorja Zavoda, da so zaradi Enote za forenzično psihiatrijo dnevno prikrajšani za dva pravosodna policista je potrebno povedati, da je drugi pravosodni policist odsoten dnevno le za čas zagotavljanja sprehodov v omenjeni Enoti in se takoj vrne v Zavod ter nadaljuje z opravljanjem rednih nalog po razporedu dela. Problematika nadur se je s tem izboljšala in trenutno ima Zavod najmanj prenosa neizplačanih nadur na pravosodnega policista, v primerjavi z ostalimi Zavodi. Situacije, ko Zavod potrebuje pomoč dodatnih policistov se dogajajo, vendar pa se v takšnih primerih vključujejo tudi pravosodni policisti iz drugih Zavodov, ki pomagajo vedno, ko Zavod zaprosi za pomoč. Dokaz temu je tudi podatek, da v letošnjem letu še niso imeli odpovedi spremstev. V skladu s sprejetim sklepom Vlade Republike Slovenije, s katerim je Upravi Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij zaradi reševanja problematike zaporskega sistema odobrila povečanje kadrovskega načrta, v letu 2014 načrtujemo, da bomo v Zavodu zaposlili še štiri pravosodne policiste. Pravosodni policisti imajo v primerih psihičnih obremenitev možnost razgovora z zavodskimi psihologi, prav tako pa jim lahko vodstveni delavci Zavoda ponudijo tudi pomoč psihologa, ki je zaposlen na Generalnem uradu, saj se zavedamo, da se nekateri zaposleni težje pogovarjajo z ljudmi, ki jih poznajo in s katerimi delajo kot pa z strokovnjaki, ki jih osebno ne poznajo oziroma niso vpeti v njegovo delovno okolje. Na Generalnem uradu skrbimo za zmanjševanje psihičnih

²³Oddelek za varnost šteje (le) 70 pravosodnih policistov. Ob prejšnjem obisku je bilo zaposlenih 74 pravosodnih policistov (eden je bil v fazi sprejemanja, še nekaj pa jih je bilo v fazi usposabljanja), zato je DPM tedaj v svoje poročilo zapisal, da pričakuje, da do odpovedi spremstev ne bo več prišlo. Po pojasnilu direktorja Zavoda je Zavod zaradi varovanja v Enoti za forenzično psihiatrijo prikrajšan za dva pravosodna policista na dan. Poudaril je, da je pravosodnih policistov premalo, da se nadure prenašajo iz meseca v mesec in da so pravosodni policisti izčrpani. Lani so povprečno opravili kar 140 nadur.

obremenitev tudi na takšen način, da organiziramo seminarje s področja "Obvladovanje stresa", ki se ga bo v letošnjem letu udeležilo 60 javnih uslužbencev.

DPM: predlaga, da Zavod za spoštljiv, dostojanstven odnos pravosodnih policistov do zaprtih oseb stalno skrbi tudi v prihodnje.²⁴

Generalni urad URSIKS: soglaša s priporočilom Varuha, da mora biti način komunikacije pravosodnih policistov do zaprtih oseb tudi v prihodnosti profesionalen in spoštljiv.

DPM: predlaga, da poda UIKS ustreznost sedanje zasedbe delovnih mest enako oceno za delavce vzgojne službe. Preuči naj tudi možnosti za izboljšanje stanja na tem področju, predvsem tistih, ki za sabo ne potegnejo (večjih) stroškov.²⁵

Generalni urad URSIKS: odgovarja, da nam trenutna zakonodaja (ZUJF) onemogoča in da na to nimamo nikakršnega vpliva, da bi strokovne delavce, ki odhajajo zaradi upokojitev ali drugih razlogov, lahko nadomestili v obsegu, ki bi pripomogel k zmanjšanju obremenitev strokovnih delavcev.

DPM: prosi UIKS, da sporoči točen podatek, koliko zaposlenih v Zavodu je dejansko razporejenih na delo v vzgojno službo.²⁶

Generalni urad URSIKS: sporoča, da je v oddelku za vzgojo v Zavodu sistemiziranih 13 delovnih mest, od katerih je 11 zasedenih, in sicer:

- šest strokovnih delavcev na delovnih mestih svetovalec - pedagog (en javni uslužbenec opravlja delo v okviru 6 ur), višji svetovalec - socialni delavec in višji svelovalec - pedagog;
- dva psihologa na delovnih mestih svetovalec - terapevt - specialist in višji svetovalec - terapevt - specialist;
- dve zdravstveni delavki na delovnih mestih srednja medicinska sestra s specialnimi znanji in dipl. medicinska sestra s specialnimi znanji;
- vodja oddelka.

DPM predlaga, da Zavod vzdržuje skrbno delo vzgojne službe tudi v prihodnje.²⁷

Generalni urad URSIKS: pridružuje se ugotovitvam Varuha in nas veseli, da je v poročilu opažen in izražen tudi trud pri

²⁴ Posebnih pritožb na delo pravosodnih policistov (razen nekaj pripomb na nespoštljiv odnos do zaprtih oseb, ki naj bi ga imeli nekateri izmed njih) ob obisku sicer nismo prejeli.

²⁵ Podobno, kot za pravosodne policiste, velja po pojasnilu direktorja tudi za vzgojno službo – delavcev je premalo, so preobremenjeni.

²⁶ Iz pisne dokumentacije, ki smo jo prejeli ob obisku, razberemo, da je v oddelku za vzgojo med zaposlenimi v Zavodu sicer 12 izvajalcev. Po informacijah, prejetih s strani vodje vzgojne službe in psihologinje, pa naj bi štela vzgojna služba (le) 6 oseb, med te šteje tudi psihologinja.

²⁷ Tudi na delo vzgojne službe nismo slišali večjih oziroma resnih pritožb

njihovem vsakdanjem delu ter da je podana tudi vzpodbuda za vnaprej. Upoštevali se bodo vsi predlogi, ki gredo v smeri izboljševanja razmer za zaprte osebe kot tudi za zaposlene.